

เทศน์เช้า วันที่ ๑๘ มิถุนายน ๒๕๕๔

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

เราฟังธรรมก่อน ธรรมคือสังขารมนะ แต่เราพิสูจน์ได้หรือไม่ได้นี้ เพราะเรายังไม่รู้ว่ามันเป็นสังขารหรือไม่เป็นสังขาร โดยความเห็นของโลก คนจะมีการศึกษาสูงต่ำขนาดไหน มันก็มีความเห็นคล้ายๆ เรายังไม่เห็น เพราะเราเป็นโลกด้วยกัน พอเราเป็นโลกด้วยกัน ด้วยการศึกษของเราเราเข้าใจได้ เห็นไหม

เขาว่าธรรมะเป็นธรรมชาติ ธรรมะเป็นธรรมชาติ ทุกคนเข้าใจได้หมดว่าธรรมะเป็นธรรมชาติ แต่ธรรมะเป็นธรรมชาติ แล้วถ้าเราคิดให้ลึกเข้าไปล่ะ? เราก็กเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติเหมือนกัน ถ้าเราเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ มันเป็นธรรมะหรือยัง?

สิ่งที่มันจะเป็นไปได้ คนที่มันเป็นไปได้มันต้องมีการกระทำของมัน มีสังขารของมัน เห็นไหม ธรรมะเป็นธรรมชาติต่อเมื่อผู้ที่สิ้นกิเลสแล้ว นี่ธรรมะเป็นธรรมชาติ เพราะมองสรรพสิ่งนี้มันเป็นธรรมชาติไปหมดเลย เพราะจิตใจมันไม่มีสิ่งใดขัดขวาง

แต่เราบอกว่าธรรมะเป็นธรรมชาติ มันเหมือนเลย เหมือนกับเศรษฐีเนี่ย เห็นเขาเป็นเศรษฐี เราว่าเราก็กเป็นเศรษฐี แต่ความเป็นเศรษฐีนั้นเขาเป็นด้วยการแสวงหาของเขา เขาได้ทำมาหากินของเขา หรือด้วยบุญกุศลเกิดมาคอบซ้อนเงินซ้อนทอง รับมรดกเป็นเศรษฐีของเขา เศรษฐีนั้นมันเป็นแก้วแหวนเงินทอง เป็นสิ่งที่เป็นทรัพย์สมบัติที่หามาได้ แต่สิทธิการมีชีวิตนี้เสมอภาค

คนมีคนจนก็มีชีวิตเหมือนกัน คนมีคนจนก็มีจิตหนึ่งเหมือนกัน แต่จิตหนึ่งอันนี้มันมีกิเลส จิตหนึ่งมันมีกิเลสใช่ไหม ไม่อย่างนั้นกิเลสมันเกิดทำไม? ถ้ามันเป็นธรรมชาติ มันเป็นธรรมชาติอย่างไร?

คำว่าธรรมชาติ เศรษฐีกับคนจนมันไม่เหมือนกัน เศรษฐีนั้นเขา มีสิทธิเสรีภาพ เขามีศักยภาพของเขา เราคนจน เราทุกข์จนเจ็บใจ เราก็อยู่ในศักยภาพของเรา แต่! แต่จิตหนึ่งเหมือนกัน คำว่าจิตหนึ่งเหมือนกันนะ นี่การเกิดเป็นมนุษย์นี้สำคัญมาก

การเกิดเป็นมนุษย์ เห็นไหม มีชีวิต นี่ปฏิสนธิจิตเกิดในไข่ของมารดาเกิดมาเป็นเรา ถ้าเกิดมาเป็นเรา การศึกษาของเรา.. เกิดมาเป็นมนุษย์นี้สำคัญมากนะ แต่! แต่การดำรงชีวิตให้อยู่นี้สำคัญมากกว่า! สำคัญมากกว่าอย่างไร? สำคัญมากกว่าเพราะว่าทำดีก็ได้ ทำชั่วก็ได้ แต่เวลาเกิดนี้เกิดด้วยบุญกุศลนะ ศักยภาพการเกิดของมนุษย์เกิดมาด้วยบุญกุศล เห็นไหม กรรมเก่า พอเกิดขึ้นมาแล้วพบพุทธศาสนา พุทธศาสนาสอนถึงสิ่งใดนี่ไง นี่แล้วใครจะรู้ได้ล่ะ?

นี่เพราะรู้ไม่ได้ ความรู้ไม่ได้ เห็นไหม ดึงฟ้าให้ดำ พอดึงฟ้าให้ดำก็ว่าสิ่งนั้นเป็นธรรมๆ ว่ากันไปว่าสิ่งนั้นเป็นธรรม.. เป็นธรรมนะ คูสิเวลาเราประพฤติปฏิบัติกันในปัจจุบันนี้ พอปฏิบัติแล้วทุกคนจะบอกว่าเมื่อก่อนทุกข์ยากมาก แล้วพอมานี้ปฏิบัติเดี๋ยวนี้มันสบาย คนเรานะอาบเหงื่อต่างน้ำ พอพักมันก็สบายทั้งนั้นแหละ

คำว่าสบายนะ ไม่ใช่คัดค้านว่ามันเป็นไปได้ มันเริ่มต้น เห็นไหม ทุกคนนี้ เราเกิดมาเป็นทารก ทุกคนต้องเป็นผู้ใหญ่เป็นธรรมชาติของมัน มันโตของมันทั้งนั้นแหละ เว้นไว้แต่มันตายซะก่อน

นี่ก็เหมือนกัน จิตนี้เวลาถ้ามันได้พัก มันจะรู้หรือไม่รู้ก็แล้วแต่ มันได้พักผ่อนของมัน ทีนี้พอจิตมันทุกข์ มันยาก มันเครียด เห็นไหม คูสิพอเกิดเป็นมนุษย์นี้เราแบกhamภาระกัน แล้วพุทธศาสนานี้ธรรมโอสธ ธรรมโอสธมันแก้ไขตั้งแต่พื้นๆ แก้ไขโรคภัยไข้เจ็บ แก้ไขโรคที่มันยังฝังใจอยู่ สิ้นสุดแล้วมันแก้จนจิตนี้ไม่มีสิ่งที่เป็นอวิชาเวียนตายเวียนเกิด

มันมีหยาบ มีละเอียด มีขั้นตอนของมันตลอดไป แต่เราจะพูดกันว่า แล้วทุกคนฟังนะ โลกเขาฟังว่า “เมื่อก่อนเป็นคนทุกข์คนยากมาก เดี่ยวนี้พอประพฤติปฏิบัติแล้วมันสบายขึ้นมา” ถ้ามันสบายขึ้นมามันก็เป็นวัตถุอันหนึ่ง วัตถุที่มันมีค่าเท่ากับธรรมชาติ แต่จิตใจมันมีคุณค่าเหนือกว่านั้น เพราะอะไร เพราะสิ่งนี้มันมีอวิชา พอมันเป็นวิชาล่ะ? พอวิชาก็คือความรู้ ความจะถอดถอนมัน แล้วถอดถอนจบไหม? ถอดถอนได้ไหมล่ะ?

ถ้ามันถอดถอนได้ต่างหากละ ถ้ามันถอดถอนได้ เห็นไหม นี่อวิชา วิชา.. พอถึง วิชาวิชาคือขบวนการของมรรค แล้วมรรคมันถอดถอนแล้วมันเหลืออะไรละ? แล้วมัน เป็นไปอย่างไรละ? แล้วมันอยู่บนธรรมชาติอย่างไร? นี่ไง ถ้ามันเวียนตายเวียนเกิดมันก็เป็นผลของวิญญูะใช้ไหม ถ้าเป็นธรรมะมันพ้นจากวิญญูะไป.. วิญญูะ-วิวิญญูะ แล้ววิวิญญูะ นี้ วิวิญญูะพอมันไม่ถึงตรงนั้น มันก็พูดสิ่งนั้นไม่ได้ ถ้าพูดสิ่งนั้นไม่ได้เราก็บอกว่ามัน เป็นธรรมชาติ มันเป็นอย่างไร

มันก็ใช้อยู่ มันก็ถูกอยู่ การเกิดมันก็เป็นธรรมชาติอันหนึ่ง ความเป็นไปก็ ธรรมชาติอันหนึ่ง ความทุกข์มันก็เป็นธรรมชาติอันหนึ่ง ความสุขก็เป็นธรรมชาติ อันหนึ่ง มันมีของมัน มันเกิดดับของมันเป็นธรรมชาติอันหนึ่ง เห็นไหม พยับแดดมันมี ของมัน โดยธรรมชาติของมัน ถ้าอุณหภูมิมันถึง

นี่ก็เหมือนกัน จิตใจเวลามันทุกข์มันเร่าร้อน ถ้ามันเร่าร้อนนะ เวลามันได้พักของ มัน เห็นไหม ฉะนั้นบอกเวลามันทุกข์ พอมานปฏิบัติแล้วมันสบาย มันผิตตรงไหนละ? มันไม่ผิต มันไม่ผิตหรือ แต่มรรคหยาบๆ มันละเอียดไปไม่ได้ ความสุข ความทุกข์ ในทางโลก ความสุข ความทุกข์ในทางธรรม แล้วพูดถึงว่ามันข้ามพ้นจากสุขและทุกข์ โดยสิ้นเชิง มันจะข้ามพ้นจากสุขและทุกข์ไปนะ ข้ามไปหมดเลย แล้วมันข้ามอย่างไร ละ?

นี่สิ่งนี้มันประพฤติปฏิบัติไปแล้ว เวลาครูบาอาจารย์ท่านบอกว่า เราไม่ต้องไปพูด หรือเวลาเขาเชือดไก่เขาใช้มีดเล็ก ใช้มีดแค่บางๆ ก็ได้ แต่เวลาเขาเชือดโคมันก็ต้องเป็น มีดอีกอย่างหนึ่ง นี่ก็เหมือนกัน เวลามรรค สิ่งนี้โลกเขาจะรู้ได้อย่างไร? ถ้าโลกไม่รู้ไม่ได้นะ เราก็อพูดกันด้วยธรรมะด้วยความชุ่มเย็น ฝนตกขึ้นมาชุ่มฉ่ำไปหมด เห็นไหม สัจธรรมใน หัวใจ เวลาเราแสดงธรรมไป ให้เขามีความชุ่มฉ่ำในหัวใจ ให้จิตใจร่มเย็นเป็นสุข เขาก็ รับประทานได้แค่นั้น

หลวงตาใช้คำว่า “แกงหม้อใหญ่ แกงหม้อเล็ก แกงหม้อจิ๋ว”

ถ้าแกงหม้อใหญ่ ใครๆ เขาก็กินได้ เด็กก็กินได้ ผู้ใหญ่ก็กินได้ ทุกอย่างก็กินได้ นี่ ธรรมะทั่วไป เห็นไหม แต่เวลาเราพูดถึงธรรม พอมันเป็นแกงหม้อใหญ่แล้วใครจะกิน แกงหม้อเล็กไม่ได้ กินแกงหม้อจิ๋วไม่ได้ คนนี้มีแต่สร้างแต่ความทุกข์ เพราะรสชาติมัน

เข้มข้น อ้าว! มันเป็นอย่างนั้นไป แต่แกงหม้อใหญ่เขากินกันพึ่ๆ กินกันโดยทั่วไป แต่ ถ้าเรามีความทุกข์ตรมในหัวใจ มันก็ต้องใช้ความเข้มข้นเข้าไป

เวลาเจ็บไข้ได้ป่วยเขาก็ต้องมียาแก้รักษา แล้วถ้าถึงที่สุดไปแล้วมันแกงหม้อจิ๋ว เห็นไหม จิตจิตเข้าไปจุดศูนย์กลาง โลกนี้มีเพราะมีเรา เพราะมีจิต เวลาครูบาอาจารย์ท่าน บอกว่า เวลาสิ้นกิเลสไปแล้วนะ จิตใจนี้ครอบคลุมโลกธาตุ เหมือนกับพญามังกรมันอยู่บนอากาศ มันไปได้ไม่มีขอบเขตของมัน จิตใจมันไม่มีขอบเขตของมัน แต่เรามีขอบเขต เห็นไหม ขอบเขต ๒๔ ชั่วโมง ๑ วัน ขอบเขตของเทวดานี้ ๑๐๐ วันของเขา ขอบเขตของ พรหม พรหมนี้ความรู้สึกรับรู้ของเขา ขอบเขตเขากว้างออกไป

นี่ไงมันมีขอบเขตไปหมด มันไม่มีอะไรเป็นอิสระไปได้เลย แต่พอจิตมันชำระ กิเลสไปหมด เห็นไหม พอจิตใจเป็นอิสระ จิตใจนี้มันครอบไปสามโลกธาตุ มันครอบไป ทุกๆ ภูมิ ทุกๆ ชาติ มันคลุมไปหมดเลย ทำไมมันกว้างขวางได้ขนาดนั้น ทั้งๆ ที่ กว้างขวางได้ขนาดนั้น แต่เวลาจะแก้ไข แก้ไขที่ไหนล่ะ?

“จิตเดิมแท้นี้ผ่องใส จิตเดิมแท้นี้หมองไปด้วยอุปกิเลส”

จิตเดิมแท้ ปฏิสนธิจิต จิตเริ่มต้น จิตมีการกระทำ มันกลับมาที่ตรงนั้น ใจ แกงของโลก แกงของใจ จิตจิต นี่ถ้ามันเข้ามาที่นี้ ถ้าเข้ามาที่นี้ แล้วเข้าอย่างไรล่ะ?

การปฏิบัตินะ พอเวลาจริงจิ่งขึ้นมา คนที่อ่อนด้อยก็บอกว่าทุกข์จนเจ็บใจ ทำไม่ได้ๆ ทำให้มันสบายๆ ก็พอ แล้วพอมันสบายๆ ก็พอนี้จะไปคัดค้านอะไรเขา ถ้าบอกว่าปฏิบัติ เห็นไหม เวลาบริหารร่างกายก็เพื่อให้ร่างกายแข็งแรง ถ้าเราปฏิบัติเพื่อ ดำรงชีวิต นี่ชีวิตประจำวัน ธรรมะในชีวิตประจำวัน โอ้โฮ.. ชีวิตนี้มีค่ากว่าธรรมะเนาะ แต่ธรรมะในชีวิตประจำวันก็ไม่ว่ากัน ธรรมะเป็นชีวิตประจำวันก็ทำเพื่อความ สะดวกสบายเท่านั้นเอง

แต่ธรรมะในชีวิตประจำวัน ประจำวัน ประจำชีวิต ประจำภูมิ ประจำชาติ มิ่งก็ เกิดตายต่อไปเถอะ! แต่ถ้าธรรมะมันเหนือโลกล่ะ? มันเป็นชีวิตประจำวัน ชีวิตประจำวัน มันมีค่าขนาดที่ว่าจะต้องเหยียบย่ำธรรมะเสียหรือ? ชีวิตประจำวันก็ชีวิตประจำวันสิ ธรรมะมันมีคุณค่ามากกว่านั้น

ฉะนั้น เวลาพูดว่าธรรมะมันทำได้ยาก เราก็อ่อนแอกัน จิตใจก็ท้อแท้ แต่ถ้าธรรมะเป็นชีวิตประจำวันนะ เล่นไฟก็ปฏิบัติธรรมได้ จะปล้นเขาก็ปฏิบัติธรรมได้ โอ๊ย.. ธรรมะเป็นชีวิตประจำวัน ธรรมะประจำวัน ก็พอใจกัน..! มีความพอใจมีอะไร นี่ก็เลศมันนำหน้าไป

หลวงตาท่านพูดนะ “เวลาจะเทศน์ต้องขออนุญาตกิเลสก่อนนะ” ขออนุญาตครบ กระทบจะขอเทศน์ ถ้าเทศน์ไปกระทบกิเลสไม่ได้ไง เห็นไหม แต่พอกิเลสนำหน้าทุกอย่าง ธรรมะก็เลยเป็นที่รองรับเขา เวลาครูบาอาจารย์ของเราทำจริงๆ นะ ถ้าทำจริงๆ มันจะได้ผลจริงๆ ถ้าโลกเขาเริ่มปฏิบัติไป มันก็เหมือนกับสิ่งที่เป็นสาธารณะ มันก็เป็นสาธารณะไป

ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นสาธารณะ ทุกคนมีสิทธิ์หมด มีสิทธิเสรีภาพ เราเป็นชาวพุทธด้วยกัน นี่ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา เป็นเจ้าของศาสนา พระพุทธเจ้าฝากศาสนาไว้กับบริษัท ๔

“มารเอ๋ย เมื่อใดภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกาของเรายังไม่เข้มแข็ง ไม่สามารถกล่าวแก้คำจาบจ้วงของลัทธิต่างๆ ได้ เราไม่ยอมนิพพาน”

มารคลอใจขนาดไหนท่านก็ไม่ยอมนิพพาน ท่านพยายามเผยแผ่ของท่านจนมันคนนะ พอวันมาฆบูชา มารนิมนต์แล้วนิมนต์อีกถึง ๑๖ วัน

“มารเอ๋ย บัดนี้ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกาของเราเข้มแข็ง สามารถกล่าวแก้คำจาบจ้วงของลัทธิต่างๆ ได้ อีก ๓ เดือนข้างหน้าเราจะนิพพาน”

นี่ไง พระพุทธเจ้าฝากไว้กับเรา ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา เป็นเจ้าของศาสนา เรามีสิทธิ แต่สิทธิในใจ สิทธินี้เพราะหัวใจนี้เป็นผู้สัมผัสธรรม นี่แม้แต่การจดจารึกไว้ มันก็สึกกร่อนไปทั้งนั้นแหละ แต่ถ้ามันได้สถิตในใจของใครนะ โสดาบันมันจะอยู่ของมันคงที่ อรูปธรรม อฐานะที่มีการแปรสภาพเป็นสิ่งคงที่ อรูปธรรม! โสดาบัน สกิทาคามี อนาคามี นี่คงที่ เห็นไหม หัวใจเป็นที่สัมผัสธรรม สิทธิ! สิทธิคือใจของเราไง

หลวงตาสอน “เรื่องของเขา เขาจะมุดฟ้าคำคิน เขาจะคำคินบินบน นั่นมันเรื่องของเขา แต่เรื่องของเราคือใจของเราไง”

สิทธิที่เกิดที่ตายใจ สิทธิปฏิสนธิจิตที่มันจะเกิด มันจะตาย มันจะทุกข์ มันจะยาก นี่สิทธิของเรา เสมอภาคที่ใจของเรา เสมอภาคที่ในหัวใจของเรา เราทำให้หัวใจเราเป็น สัมมาสมาธิ เราทำใจของเราให้เกิดมรรคญาณ เราทำใจของเรา! เราทำใจของเรา! ธรรมะ ส่วนบุคคล เห็นไหม

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรินิพพานไป เป็นธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระสารีบุตร พระโมคคัลลานะปรินิพพานไป เป็นสมบัติของ บุคคลนั้นไป ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางไว้เป็นสาธารณะ เป็นธรรม และวินัย ถ้าเราประพฤติปฏิบัติขึ้นมา สติ สมาธิ ปัญญา มันจะเป็นของเรา มันจะเกิดกับ เรา

เวลาปกผลไม้นี้เราเป็นคนปกเอง เราจะรู้ของเรา เวลาเราปกใจของเรา เรา แก้ไขใจของเรา เราจะรู้ไปของเรา แต่เราเห็นเขาปก แล้วเรานึกว่าปก จะปกเหมือน เขามันไม่ได้ผลหรอก มันก็นึกเอา แต่การฟังครูบาอาจารย์นี้เป็นบุคลาธิษฐาน เป็น ตัวอย่าง เป็นแบบอย่าง เป็นคติธรรม เราฟังเพื่อเป็นคติธรรม

จิตที่สูงกว่าแสดงไว้ แล้วจิตที่ต่ำกว่าพยายามประพฤติปฏิบัติ ประพฤติปฏิบัติ ขึ้นมา แล้วถ้ามันถึงจุดนั้นมันจะไม่เหมือนกันได้อย่างไร ถ้าไม่เหมือนกันต้องมีบุคคล คนหนึ่งผิด นี่ถ้ามันผิดนะ ถ้ามันผิดแล้วเราจะแก้ไขกันอย่างไร? การแก้ไขหัวใจทำเพื่อ ประโยชน์กับเรานะ

การเกิดเป็นมนุษย์นี้แสนยาก แต่การดำรงชีวิตเป็นมนุษย์ยิ่งยากกว่า เราทำของเรา ให้ได้ ทำของเราให้ประสบความสำเร็จ เกิดเป็นมนุษย์แล้ว องค์สมเด็จพระสัมมาสัม พุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมา สิ้นกิเลสไป ครูบาอาจารย์เราเกิดมาเป็นมนุษย์แล้ว พยายาม สร้าง พยายามแก้ไขตัดแปลงหัวใจจนสิ้นกิเลสไป

เราเกิดมาเป็นมนุษย์ เราก็มีบุญกุศลเป็นที่พึ่งอาศัยถ้ามันไม่ถึงที่สุด แต่ถ้าถึงที่สุด เราก็พยายามของเรา นี่คือโอกาสของเรานะ ตายแล้วไปเกิดภพชาติไหน เรายังไม่รู้ว่ อนาคตจะเป็นแบบใด แต่ถ้าเราทำคุณงามความดี เราก็อธิษฐานของเราก็เพื่อประโยชน์ กับเรา

เราบอกว่าเราตายแล้ว เราอยากให้เกิดพบพระศรีอารีย์ การเกิดมาพบพระศรีอารีย์ นี้ เราทำเหตุอย่างใดถึงจะไปเกิดพบพระศรีอารีย์ เวลาเราเกิดมาพบพระศรีอารีย์ เพราะ ในธรรมวินัยบอกว่า สมัยพระศรีอารีย์จะประพาศปฏิบัติได้ง่าย เพราะพระศรีอารีย์ได้สร้าง บุญญาธิการมามาก เห็นไหม ๔ อสงไขย ๘ อสงไขย ๑๖ อสงไขย

ฉะนั้นง่ายหรือยากมันก็ผลคืออันนี้ คืออริยสังข์อันเดียวกัน ในปัจจุบันนี้เราพบ แล้ว เราอยู่แล้ว เราพบพุทธศาสนาแล้ว ศาสนายังมั่นคง ยังมีมรรคมีผลต่อเมื่อเหตุผล สมควร

“ผู้ใดปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม”

มันสมควรแล้วมันเป็นของมันโดยสังขาร ถ้าไม่สมควรนะ เราปลีกแยกไป มันจะเป็นสมควรแก่ธรรมได้อย่างไร? ถ้าไม่สมควรแก่ธรรม มันก็สมควรแก่กิเลสใช้ไหม? เวลากิเลสออกหน้า กิเลสนำหน้า ปฏิบัติลัดสั้น ปฏิบัติจะสุขสบายไปทั้งหมด นั่นเป็น ความเห็นของกิเลส

คำว่ากิเลส เราปฏิบัติเหมือนกัน แต่มันทำให้เราไปถึงที่สุดแล้วว่างเปล่า ไม่มีสิ่งใดคิดไม่ติดมือไป เราปฏิบัติเหมือนกัน ทุกข์ยาก! ลำบากลำบาก! แต่ที่สุดแล้วมีของคิดไม่ติดมือไป เห็นไหม มันได้ประสบการณ์ มันได้ความเพียรชอบ งานชอบ มีการกระทำ เราจะทำสิ่งใดเพื่อเป็นของที่ติดในหัวใจนี้ไป

เขาถามกันอยู่ประจำ “ทำบุญแล้วได้บุญไหม? บุญนี้เป็นอย่างไร?” เห็นไหม เขาไม่มีอะไรติดหัวใจเขาไป แต่ถ้าคนที่ทำบุญแล้วนะ มีความสุข มีความร่มเย็น เขามีบุญติดหัวใจของเขาไป เรารับรู้ได้ของเขา บุญคือความสุขใจ บุญคือความโล่ง ความโปร่งใส มันปล่อยวางของมัน นั่นคือบุญ!

บุญคือผลของใจ เห็นไหม บุญกุศล กุศลคือปัญญาที่เข้าใจ บุญกุศล.. แล้วปฏิบัติ นี่มีสิ่งใดคิดไม่ติดมือเราไป ติดหัวใจเราไป ให้หัวใจนี้เกิดมีที่พึ่งอาศัย ถ้ามันถึงที่สุดแล้ว ให้พ้นจากสิ้นสุดแห่งทุกข์ ให้พ้นจากกิเลสไป จะไม่ต้องเกิด

ไม่ต้องเกิดก็รู้ เป็นพระโสดาบันนี้รู้ทันทีเลย สกิทาคามีก็รู้ อนาคามีก็รู้ ยิ่งเป็น พระอรหันต์รู้เลย ทำไมมันเกิด ทำไมมันไม่เกิด? ไม่เกิดเพราะอะไร เกิดเพราะอะไร? มัน

รู้ของมันหมด ถ้าไม่รู้มันมีความสงสัยเป็นพระอรหันต์ไม่ได้ พระอรหันต์จะสิ้นสุดแห่ง
ทุกข์ ถ้าเราปฏิบัติถึงสิ้นสุดแห่งทุกข์ มันก็เป็นบุญกุศลของเรา เกิดมาไม่เสียหายเกิด ถ้า
มันปฏิบัติไม่ได้ก็ให้บุญกุศลนี้เป็นที่พึ่งอาศัย เอวัง